

Наталія БИЦЬКА, Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ

АНАЛІЗ ЗАЛУЧЕНИХ КОШТІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У комерційних банках, на відміну від інших суб'єктів грошового ринку, спостерігається значне переважання залучених коштів над власними. Тобто, основним джерелом коштів, які він може використати для активних операцій, є грошові ресурси, що належать іншим власникам, але тимчасово використовуються банками на певних умовах. Процес аналітичної роботи комерційного банку щодо залучення коштів полягає у створенні такої їх структури, яка б найповніше відповідала забезпеченню банківської доходності. Це, в свою чергу, вимагає вдосконалення економічного аналізу залучених коштів комерційного банку.

Аналітичну оцінку процесу залучення коштів комерційного банку, на нашу думку, слід провести в кілька етапів:

- 1) оцінка динаміки і структури залучених коштів у загальному обсязі банківських ресурсів;
- 2) визначення динаміки і структури рахунків вкладників та залишків на рахунках за видами;
- 3) аналіз оборотності й стабільності вкладів та виявлення впливу факторів на ці показники;
- 4) порівняльна характеристика діяльності відділень, філій, агентств щодо залучення коштів;
- 5) підготовка рекомендацій щодо поліпшення роботи банку за операціями, пов'язаними із залученням грошових коштів.

На першому етапі необхідно оцінити динаміку і структуру залучених коштів банку у загальному обсязі банківських ресурсів. Коли питома вага залучених коштів у банківському капіталі є вищою за прийнятну, то підвищується ризик неплатоспроможності банку. Визначення оптимальної структури банківських ресурсів — проблема, що вимагає щоденного аналізу стану банківських активів і пасивів.

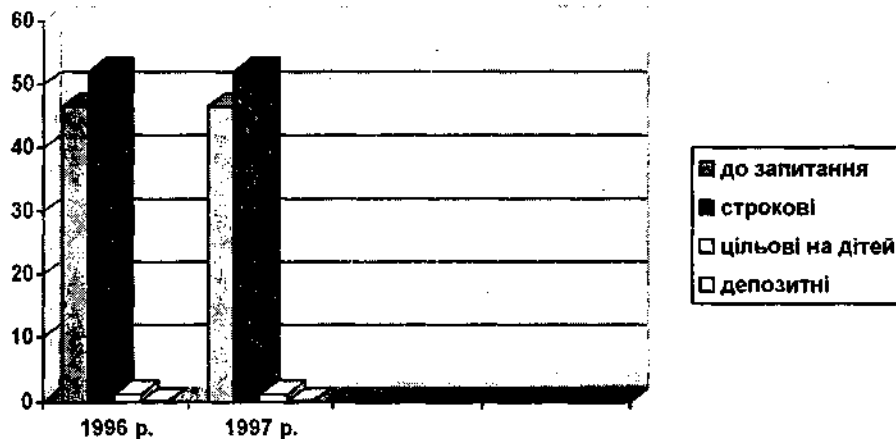
Банк зацікавлений у розширенні залучених коштів, що перебувають тимчасово в його розпорядженні. Для цього банку необхідно, на наш погляд, постійно вдосконалювати старі і впроваджувати нові форми та методи залучення ресурсів, а саме: вести науково-дослідну, аналітичну роботу, активно використовувати рекламу, маркетинг, розширювати ділові контакти з клієнтами.

На другому етапі аналізу залучених коштів необхідно оцінити наявні кошти на рахунках за видами. Такі результати формують за результатами вивчення динаміки і структури вкладів та депозитів за їх розмірами і видами. Проведемо оцінку на основі даних одного із регіональних відділень Ощадбанку (графік 1).

Вивчаючи структуру вкладів за їх видами, необхідно звернути увагу на зміну питомої ваги кількості рахунків. У 1997 р. порівняно з 1996 відбулося збільшення кількості рахунків на 0,32%. Найбільшу питому вагу за кількістю займають термінові вклади — 52,07%. За період, що аналізується, їх кількість зросла на 0,33%. Щодо вкладів до запитання, то їх кількість зросла на 0,31%. Частка їх у загальній кількості рахунків банку склала 46,65% і зменшилась у 1997 р. на 0,01%. Що стосується цільових вкладів на дітей та депозитів, то суттєвих змін у кількості рахунків не відбулося. Зокрема, їх питома вага у загальній кількості рахунків становить 1,27%; за депозитами відповідно, зменшилась на 0,001%.

Графік 1

Структура кількості вкладних рахунків за їх видами

Аналізуючи динаміку залишків на вкладах за їх видами необхідно, на нашу думку, дослідити амплітуду коливання цих залишків у межах року. Такий аналіз важливий для банку з точки зору оцінки підйому і спаду операцій за вкладами.

На наступному етапі проводять аналіз оборотності і стабільності вкладів та виявлення впливу факторів на ці показники.

Стабільність вкладів характеризується середнім терміном зберігання вкладної грошової одиниці, який визначають як відношення середнього залишку вкладів до суми кредитового обороту за вкладами, перемноженого на число днів у періоді.

В економічній літературі до важливих показників роботи комерційних банків відносять коефіцієнти припливу і осідання вкладів. Абсолютний розмір припливу визначають як різницю між сумами надходження і вибуття вкладів. Коефіцієнт припливу вкладів визначають як процентне відношення суми припливу вкладів за звітний період до залишку вкладів на початок періоду. Відношення суми припливу вкладів до загальної суми надходжень за відповідний період характеризує ступінь осідання вкладів на рахунках вкладників.

Якщо буде перевищення вибуття вкладів над надходженням, тоді різниця між ними означатиме відплив вкладів, що особливо характерно в періоди інфляції та девальвації. Коефіцієнт відпливу вкладів треба визначати як процентне відношення абсолютної суми відпливу вкладів за звітний період до залишку вкладів на кінець періоду. Відношення суми вибуття за відповідний період мало б характеризувати ступінь скорочення вкладів на рахунках вкладників.

Ми вважаємо, що вивчаючи залучення банком коштів на вклади чи депозити, важливо виявити роль їх структуризації за розмірами. Таке аналітичне обстеження за розмірами вкладів можна провести на матеріалах 55%-го вибіркового обстеження, що дозволяє розкрити основних вкладників.

На наступному етапі вивчають стан розвитку ощадної справи за показниками (таблиця 1).

Таким чином, кількість вкладників на 1000 жителів у 1997 р. склала 686 чоловік і виросла проти минулого року на 0,31%. Це відбулося за рахунок додаткового залучення вкладників на 0,3%. Разом з цим, сума вкладу на душу населення становила у 1997 р. 1,64 грн., що більше, ніж у 1996, на 8,54%. У результаті коефіцієнт залучення коштів на вклади і депозити за станом на 01.01.1998 р. склав 0,69 і зріс проти минулого року на 0,16%.

Аналізуючи рівень залучення доходів населення на вклади, необхідно мати на увазі, що вкладники можуть відкривати два і більше вклади. Тому коефіцієнт залучення коштів населення на вклади може бути більше 1.

Таблиця 1

Показники розвитку ощадної справи

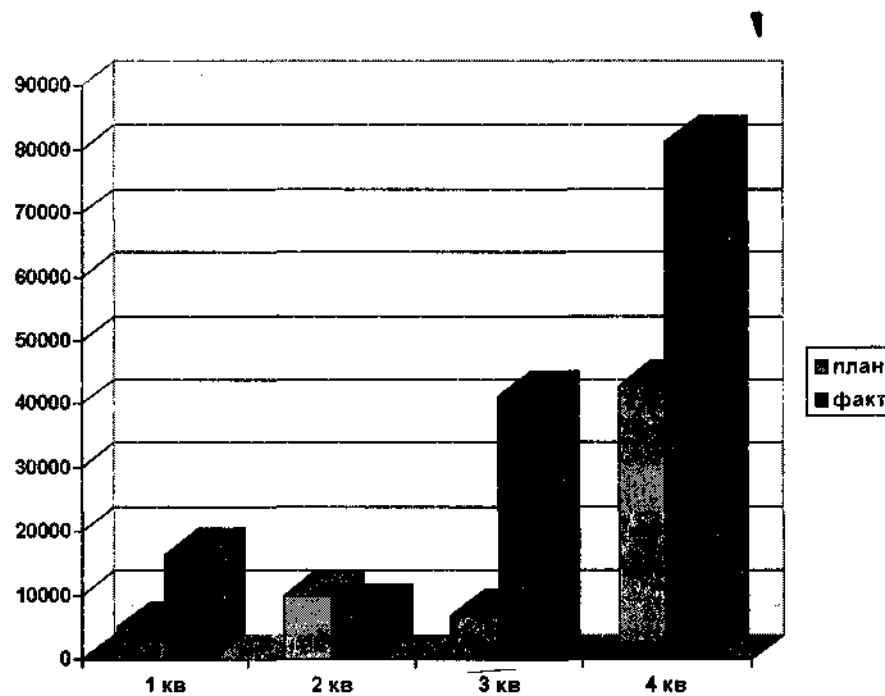
№ п/п	Показники	1996 рік	1997 рік	Темп росту
1.	Залишок вкладів і депозитів, тис. грн.	480.14	521.47	108.6
2.	Населення, яке отримує доход, чол.	293500	293500	-
3.	Кількість вкладників, чол.	200685	201320	100.3
4.	Кількість вкладників на 1000 жителів (р.3/р.2x1000), чол.	683.8	685.9	100.31
5.	Сума вкладу на душу населення (р.1/р.2), грн.	1.64	1.78	108.54
6.	Пересічний вклад на 1 рахунок, грн.	2.39	2.59	108.38
7.	Коефіцієнт залучення коштів на вклади і депозити (р.5/р.6)	0.6862	0.6873	100.16

Установи комерційного банку розробляють прогнозні плани залучення грошових доходів населення на вклади. Такий аналіз проводять для того, щоб простежити за можливістю збільшення або спаду залучення коштів у ресурси банку і дотримання ліквідності фінансової діяльності.

Проаналізуємо виконання плану залучення коштів населення протягом 1997 р. Для цього використаємо дані графіка 2.

Графік 2

Виконання плану залучення коштів населення протягом 1997 р.

Отже, бачимо, що прогнозовані показники за 1997 р. були перевиконані майже у 2,3 раза. Протягом року спостерігалось наступне виконання плану: в першому кварталі було залучено у 3,3 раза більше коштів населення, ніж прогнозували; у другому – план недовиконано на 20,8%, а в третьому та четвертому кварталах — перевиконано, відповідно, у 5,9 і 1,89 раза.

Аналогічно проводять аналіз залишків на поточних рахунках юридичних осіб.

На основі аналізу ми розробили наступні рекомендації щодо поліпшення роботи банку, пов'язаної з формуванням банківських ресурсів для здійснення комерційної діяльності:

- 1) ввести в практику залучення коштів клієнтів на ощадні вклади як найстійкішу частину мобілізованих банками ресурсів;
- 2) активно використовувати процентну політику як метод стимулювання розміщення коштів на різні види депозитів;
- 3) збільшити коло депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування;
- 4) активніше залучати кошти громадян України в іноземній валюті;
- 5) фінансово-кредитним установам доцільно відкривати особові рахунки для іноземних громадян;
- 6) впровадити державну програму цілісної автоматизованої системи безготівкових розрахунків;
- 7) розширити спектр трастових послуг для населення (операції з цінними паперами, надання консультацій, оренда сейфів, оформлення страхових полісів тощо).